

ДІЛО

виходить щодня рано

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, П. пом.
Корто пошт. шадн. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
М. сячно: в краю 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацькій 10 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29.41.
Друкарні: 29.25.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Шляхи німецької політики.

Львів, 10. липня 1928.

Новий німецький державний канцлер, соціаліст Герман Міллер, представив дня 3. ч. м. свій коаліційний уряд парламентові, після чого виголосив обширне експозе. Парламент після 2-денної дискусії акцентував майже двома третинами голосів (261 проти 134) програму нового уряду, який може тепер спокійно приступити до наміченої праці.

З якоюж програмою праці виступає новий німецький уряд?

В декларації канцлера Міллера нема нічого такого, що можнаб уважати зовсім новим, несподіваним. Перехід від правого до лівого уряду зазначився дуже мало в конкретних точках декларації, поминувши самозрозуміле тепер закриття реакційного шкільного законопроєкту, проти якого весь час різко виступала не тільки соціалістична, але й значна частина демократичної сторони райхстагу.

Щодо закордонної політики Німеччини, то влада тепер в руках тих груп, які й досі були справжньою опорою політики Штресемана і підтримували його проти поважної частини недавньої правої більшості. Таким чином політична лінія Штресемана незмінна: вона тільки забезпечена нині перед усімким несподіванками, що були можливі в минулому під впливом крайніх націоналістів і їх більшовицьких друзів.

Канцлер Міллер заявив у своїй промові, що шляхи німецької закордонної політики означені ясно. А ця політика прямує до своєї мети поспівдально, змагаючи до мирного розуміння й вирішуючись думки про реванж. Виходячи з такого погляду, новий уряд прямуватиме до забезпечення німецької республіки рівноправного становища між народами і до консолідування Європи шляхом ширшої співпраці з іншими урядами.

На отському шляху німецький уряд змагається передовсім до того, щоб західні держави опорожнились якомога ширше полюсу Райну. Канцлер підчеркнув з жалем, що окупаційні держави не витягнули досі консеквенцій з розвитку політики в останніх роках і тому справа евакуації Надренії не посунулася ні трохи вперед. Правда, вже тільки півтора року ділить німецький нарід від передбаченого в договорах речиння тої евакуації, але колиб полюс Райну не опорожнився скорше, то це означалоб тільки одно, а саме, що колишні противники Німеччини не хотіли використати нагоди і перевести в діло політику порозуміння, про що вони так багато говорять.

Крім того в декларації нового канцлера підкреслена потреба підтримки Союзу Народів, домагання остаточного вирішення справи репарацій і необхідність обмеження зброєнь. Німеччина має право домагатися від інших держав обмеження зброєнь тому, бо зі свого боку виконала в тому напрямі всі свої зобов'язання. У справі райхсверу в декларації сказано, що збройна сила німецького народу повинна стояти понад партіями, бути демократичною і відірваною від політики та су-

жити тільки однієї цілі: закріпленню німецької республіки.

В ділянці внутрішньої політики новий уряд змагається до скріплення центральної влади і до зведення місцевих соймів і місцевих урядів у поодинокі німецьких краях-держав до ролі органів поширеного локального самоуправління. Змагання до централізації, що м. ін. має на меті звести останки й пережитки колишніх династичних інтересів, не підє так легко, бо проти нього виступають з усіх сил головні елементи реакційної, що в деяких нім. державках є дуже сильні і готові боронити своїх бабцінів до остатка. В них заходах уряд Міллера матиме безперечно великі труднощі, але при зручній політиці зможе й тут добитися деяких успіхів.

Отже головні точки програми нового німецького уряду, програми подуманої на широку мету, обережної і поміркованої, що свідчить у першу чергу про поважне самообмеження і політичний розум побідних соціал-демократів, які взяли на свої плечі львину частку відповідальності за дальшу долю Німеччини.

На економічні теми.

Timeo Danaos. .!

Передовий в ч. 138 „Діла“ з мертвої точки мусит. викликати у кожного українця, хочби він і не був економістом чи кооперативістом, глибокі рефлексії над питанням, що нашому економічному розвитку і наближенню до майбутнього загрожує.

Розвивалися наші передові економісти на кредитах в польських установах. Добивалися ріжних способами. Виходили вони з того суцільного заложення, що нам, українцям, як громадянам конституційної держави, що платять податки, такі кредити право належаться. Вони керувалися та ім поглядом, що нас хоронить закон перед усією небезпечкою і нічого нам не зашкодить, як дістанемо в руки кілька мільонів і дамо ті гроші нашим потребуючим кредитів економічним інституціям.

Із тих усіх заходів вийшло таке, що польський банк признав нам... ну муку. Він не лиш заставив кредити для нас, але ще вказав звернутися собі те, що далі...

Не диво, що кожному думуючому українцеві перейшло морозом поза спиною... Продали наші кооперативи! Буде неминує край, бо віддалили замість грошей на заборот кредитів, як гроші пішли в рух, розпавшись по всіх артеріях кооперативного українського організму? А тут передовик, а тут руйна поєдн., а тут незгоди повстані раптом! Хоч спад, тай плач...

Та показалося, що небагато того добра забрали — всього пів мільона. А не така сума, що наші кооперативи моглиб їй до тижки сплатити, не паруючи своїм екзистенції. Славаж, Тобі, Господи! За скорє рибалка підкопав аудочку. Гадає, що рибка вже проковтнула принадлу.

Коліб рибалка був проворніший, був би на принадлу засів на гачок яких десять мільонів, а тоді... крах на цілій землі! Доля передо до своїх кооператив булаб може й на довгі роки пропала. Інтелектуальний скомпромітований в очах народу і т. д. Нашим „принятиєм“ адалася, що пів мільона вистане, щоб „забавлясь“ козла до однієї ударило злишньої.

Ми пошину думувати Богу, що так сталося, і що тепер воно стається, а не аж тоді, як воляб, приймим, яких пів мільона. Нам відірвалися очі на ті ситуації і заті. Тепер треба берестись.

Нема іншого виходу, як покищо рятуватися своїм краєвим грошем, а тимчасом навязати звязки з Америкою і знітам добути капітали, хочби пришлось дати їм запоруку на всіх неможливостях кооперативних установ у краю, які маємо. Деякі інші грошеві люди не довіряють своїм фінансовим інституціям, мовляв: приїде щодол чого і моя праця пропаде; кращеб вкласти капітал в таку інституцію, як великі каси ощадності, банки під гарантією міст, краю, держави... А скільки то пропадо українського гроша у великих фінансових інституціях, як місські каси ощадності, банки, як „прийшло щось до чогось“ і за корону золоту дісталося 75 паперових феніків? З того виходить, що всюдї однакова небезпека, колиб „прийшло щось до чогось“. Годіж страху ради сидіти на грошах, бо й так їх не збережеш, як приїде девальвація. В українських інституціях бодай тим збережене право вкладників, що все перераховується на долари, ну, а Америка не зараз обанкрутує...

Щодо американських капіталів, то це вже не буде дарунком, як той, що наші американці присилають на Ріану Школу і т. і. Цей капітал звернеться з більшим зиском як гроші американських банків. З того айдє подвійна користь: раз, що ми ставимо на твердих могах нашими питомими силами. По друге, що ми знаємо, що колиб упала знову яка непередбачена загроза на наші кооперативи, то можемо бути певні того, що американський уряд уміє і не дасть пропасти капіталові своїх громадян.

Це вважаю за найважливіше з усього.

Д-р Андрій Чайковський.

На розпутті.

(У справі звинувачення бурес ім. канцлера Сильвестра Сембратовича у Львові).

У 130 числі з дня 24. червня у статті під заголовком „За національне виховання українського вчителя“, виходили ми поділу з Громадлиним „примітну звістку“, що:

„Головна Управа поділа (1) про приміщення учнівських учительських семінарійних курсів у власних будинках (2) на ІІ поверсі замкнені „Рідної Школи“ при вуз. С. Хмарицької ч. 9. у Львові. З огляду на те, що там тепер приміщення ще частини (3) бурес і що в будинку треба поровнати відповідні направи й улаштування (4) вимє відбудувати і т. д.“

Можє ні виста кому й приймим; без сумнію тому, що писав ту статтю. Батькам вихованців бурес вона дуже неприємна. Автор, батьки, дисретно й благородно промовчав, що ставиться з буресом. А то й ціла справа протестувала б у іншому світі.

Маж прочитали й з дня не могли діяти. Якже не? У буресі учительські семінарійні курси, а деж бурес? Оди пока Українська національна бурес (бу канц. Сембратовича) у Львові. Аджеж нарід неї є те кіба дії неосвофізичні і одна дуваноз.

Затурбовані майбутнім наміст дітям, — і додеж бурес ім. канц. Сильвестра Сембратовича, — деж саме в поря наїти ім приміщення на найбільшій річ — ми змусилися до Управи бурес й аспіку зі Старшини „Буресного Круга“, надіючись почути заперечення цієї неможливої звістки. Бо не відрізок, щоб Головна Управа „Рідної Школи“ могла комунікатом не подіти до загалного відома такого поважного рішення як звинувачення бурес і вичуцалася „Громадлянину“. На жаль, переконували ми, що Головна Управа „Рідної Школи“ справді рішила „редукувати бурес“, щоб у нї доїти, на ІІІ поверсі

примістити пробмаційної лартоста учительські курси.

Отже замість ромубудови національного виховання української молоді терез бурес, маємо їх редукцію, а радше — як читається між стрічками згаданой статті — поступову ліквідацію бурес ім. канц. Сильв. Сембратовича.

Ці рішення Головної Управи „Рідної Школи“ важке не тільки для незацікавленої молоді, що в буресі дістає дешевше, познижений ціні, а то й дарове приміщення (разом біля 40 пр. вихованців). Ажже там виховується сотка української молоді на добрих, варних і національно свідомих громадян. Сотка вибраних молоді! Для несеого (а вих рішення Головної Управи кладає край дальшому добуванню освіти. Рішення Головної Управи „Рідної Школи“ важке для широкот кругів громадянства перш усього з принципового боку. Воно слагає глибоко в нашу почитання в освітньо-культурній ділянці та пересуджує заздалегідь справу розвитку бурес, що в дотепершній планш стояли й на будуче повинні стояти на одному з перших місць. В додатку Головна Управа звинувачували перед місяцем дискусію в справі дошкільної бурес, пішла сама в розріз а громадською опінією, яка статтями з-ра А. Чайковського і з-ра Застирія напалася за розбудову бурес. На поставлену в справі поступового ліквідування бурес ім. канц. С. Сембратовича, зберігана чимось у тайні перед широким кругами, щоб поставити загал перед доповідним фактом в часі літніх фері, привелись, щоб забрати голоє і піддати й дошкільній і опраційній працотній дискусії, щоб зберігти і „Рідну Школу“ і бурес, а то й учительські семінарійні курси перед неминуючо школою.

Перше злого припалося нешасту історію бурес ім. канц. С. Сембратовича (аймше не тикати цієї справи!). На поклик Головної Управи У. П. Т. зважили увесь край великі шкертє, на будучу бурес, до того дня почин б. н. канц. С. Сембратович своїм доглатом.

Громадянство, аложає, на що пішє 144.412 з. жерти і зало 1250 облігацій по 100 ал. себто 125000 з. (байт 1900/10 р.) А що облігацій не сплатено, то означає громадянство аложає, на на нашу економічну спроможність, вимку суму куртао 200000 з. (порет пішєно!) включно на бурес; у тім містяться чималі суми б. н. канц. Сембратовича і Товариства допомоги шкільній молоді „Родан“.

Таким чином придбав на будучу бурес фонди треба вказати окремою фундацією (а то в аложації) приватноім ініціатором думи і державою зашого громадянства включно на бурес. І ніщо не має права приватення цієї фондації аложації! Сиділа пего бурес Головна Управа „Рідної Школи“ у 1912/13 ш. р. що продавши півмільон приватного господарювання аложації, яку звинувачували громадянство бурес, відомімоє (айт на 1912/13 ш. р. ст. 1000 мільонним тоном про курти для товариства під бурес камітатів при вуз. Хмарицької ч. 9. на 112000 кор. та залої при вуз. Салінівській на 60000 кор. Будинки при вуз. Хмарицької аложації на бурес коштом 28.810 з. Значить гроші буресової фундації аложації на придбання бурес. Остання ця фундація, що має стати аложацією фонду на будучу дому при вуз. Салінівській, аложації пошамі шкільною. У червні 1912 з. о. півмільон облігацій „Піднесений Круг“ П. Т. Т. що став згодє за бурес при вуз. Хмарицької ім. канц. Сембратовича 224 Хмарицької ім. канц. Сембратовича і статті

та інших шкіл і при вул. Вірменській для філії академічної гімназії.

Тому рішення Головної Управи „Рідної Школи“ і додатку проти описі „Бурсового Кружка“ і загалом, а з одного боку неоправдане, а з другого поведінка за війни не причиняється до зросту поваги й активності „Рідної Школи“. Своєю постановою порушує Головна Управа основний принцип, що фонди асоціативних громадств мають на якусь означену ціль не тільки на що їх повертати. Це не обіймає довіри і не заохочує нікого жертвувати на якісьбудь цілі до рук установи, що не сповнило волі фундаторів і жертвodawців та прийнятих зобов'язань. Вже й так протестувати самі за себе гонять факти, що в краю площі й домівки бурси чи школи (навіть самої „Рідної Школи“) заїздилися на інші установи п. пр. „Шкільні Поміччі“, братства „Народні Доми“, то що, а не на кружки „Рідної Школи“. Чи при такій відносині погодяться громадяни піти за недавнім покликком Головної Управи „Рідної Школи“ і переїздити будинок бурси та школи на кружки „Рідної Школи“, треба сумніватися. Бачимо, що пошук колись такої відповіді, як Старшина бурсового кружка: „Як каменіща на нас заїздилися“ і мовляв зробимо, що хочемо!

Та є ще другий не менше важкий мотив, який веде глибоко призадуматися над тим, чи пора повністю скасувати бурсу, одинок українську бурсу у Львові. І останній загальний з'їзд „Рідної Школи“ і загальні збори кружків у краю й голоси преси, всі одногласно підняли, що в пору генерального наступу на наше шкільництво, в добу утравізації, ополячування усіх шкіл і з огляду на зміст і форму навчання й виховання, бурса є одним збором національного виховання. І з тої точки погляду постанови Головної Управи йде в розрив з постановами Загального З'їзду.

Коли порівняти цюгорічну фреквенцію середніх шкіл у Львові з передвоєнною, а то й перших років після війни, то завважимо давнє дивиння: не тільки фреквенція менша, але й гірша якість молоді. Головною причиною цього є обставина, що довгими роками приходили до середньої школи сільські і то значаюно найблизькі діти, а тепер подавляюча частина шкільної молоді середніх шкіл (і сем. учнів, курців) у Львові це міський, не завжди найліпший елемент. З сіл приходять

тепер теж не найблизькіші, але за то діти багаті. Адже сільський бідноті не прожити при сучасній доріжці у Львові без бурси. І тому то біда молоді йде у польські бурси, щоб швидко зміняти образ, або в обі московіфільські, щоб там навчитися адекватно гадати на українській аґаґації. Чи є це так, вони втрачені для української нації! І коли польські чи московіфільські бурси більшають, то „Рідна Школа“ зникає своєю бурсою. Чи не довіляє? У бурсовім будинку при вул. Хитановської ч. 9, міститься найбільше 90 вихованців на 1-му і 2-му поверсі (в партері в кухні, рекетар, управа). Якщо справді семінарійні курси заклали 2-й поверх, осталося у бурсі місця на 1-му поверсі на найбільше 45 учнів. Маленька провінційна бурса, якої кошти ведення стали б надто високі!

На тім не кінець. Семінарійним учительським курсам стає тісно на 2-му поверсі і до року вони вистоптають бурсу зовсім на вулицю, а молоді в обійми сучасних, московіфільських бурс та польських шкіл.

Скаже хтось: є дім бурси ім. митр. А. Шеніцького. Так, але його не швидко й не легко буде можна опорожнити від локаторів-добродіїв з огляду на локаторський закон, а прештою ця бурса призначена для молоді філії академічної гімназії. А деж — приходить спитати — бурий пляш Головної Управи розбудови промисловості й торгівлі українського народу шляхом гуртування в бурсах учнів промислових і торговельних шкіл? Чи цю думку вже закинуто. Дивно, як часто міняються плани, хоч ні одного з них не здійснюється? Адже бурси мали стати рівнозначним випародовлюючим впливом польської школи? І де Головна Управа примітить хочби учнів учительських курсів, якщо не думає обмежитися на міських учнів, емігрантів з усіляких місцевих шкіл? І чи варто зливати бурсу, щоб в учительських семінарійних курсах виховувати діловитих сільських кооперативів? До чого ліпше, скорше й дешевше підготувати молоді торговельна школа „Прогрес“.

Ми не хочемо в цій місії займатися близьке учительським семінарійним курсом що їх веде Головна Управа великанськими коштами від управою п. А. Крушельницького. Це окрема справа, про яку слід окремо говорити. Та вжеж цікаво було, який й Головна Управа поінформувала загал про фреквенцію,

кошти утримання і стан цих курсів. І ми не виступаємо проти них, хоч свідомі що в теперішній добі більше корисні й доцільні і для учнів і для загалу промислові й торговельні школи. Але ця семінарійна будинок край розинала і в малім місті на пограблених Волині й Галичині, де могла стати осередком справляного національного виховання і зближування обох віток української землі під Польщею.

А як Головна Управа „Рідної Школи“ бажав форсувати на всяку ціну мужеську учительську семінарію, можна з тим погодитися, алеж по цінові упадку іншої розбудованої і вимаганої дальшої розбудови установи. Як Гол. Упр. „Р. Шк.“ унахаж про школу дійсно й конче потрібну, повинна при допомозі громадства придбати для неї нове приміщення, а не руйнувати другої безумовно партійної установи.

Отсе булаб розбудова українського приватного шкільництва! А так втрачимо і бурсу і семінарію не розбудуємо і засіється зерно недовіри й невдоволення, якого й без того є в нас доволі. Пишемо ці стрічки, хоч як це нам болюче, і апелюємо до Головної Управи „Рідної Школи“, щоб перепірила своє становище у порушеній справі і знайшла інший шлях розбудови учительських семінарійних курсів та не лишила бурси ім. С. Сембратовича. Цей справу не спустимо з нашого ока і як треба буде, то до неї повернемо.

Гурток батьків.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Історичні „скромності“.

— Ваша правда — сказав Муссоліні до Кепури. — Коли не можна інакше, треба намагати рекламою.

— Подивляю бистроумність Вашої Експецеленції — відповів найліпший (коли вірити його словам!) тенор на світі.

А по хвилі надуми додав:

— Колиб я не був Кепурою, хотів би бути Муссолінім.

Муссоліні і собі розкепурився:

— А я, колиб не був Муссолінім, хотів би бути Кепурою.

Стиснули собі мовчки руки. Замавлені Кепурою цити поспалися їм до ніг, а спроваджена Муссолінім музика заграла туш на ноту „Краковські Курер Цолазени“.

Після того Кепура заспівав кілька чисто польських пісень, як: „Вісла, Вісла“, „Ма-

рушка моя, Марушка“ й інші.

Диктатор хвалив, а співак то просто був захоплений собою. Але який Муссоліні почав раз-у-раз поглядати на годинник — і навіть тенор зрозумів, що закінчив свій чен.

Попрошались...

Тільки Кепура вийшов, диктатор стояв за телефоном.

— Галло, Нобіле?!

— Так!

— Бігом сюди!

— Так!

За хвилину обіг задиханий Нобіле і змер як польська торгова. Муссоліні кивнув йому привітно чуботом.

— Італія потребує реклами.

— А Ваша Могутність?!

— Я, розуміється, але ще треба. Поїду до бігуна.

— Так!

— Видреш славу Амундсену, а просиши Італію! — і Муссоліні показав одним оком на себе.

— Прославлю нашу кохану отчину — відповів Нобіле і показав одним оком на Муссоліні, а другим на себе.

Геніальний диктатор мав уже готові плани.

— Возьмеш якийсь непромокальний бальон, наклауєш прапорами, дві-три парасолі, рукавичі, бердачі і тепле пальто... Демаю вже все?

— Ваша Могутність, ще би... людей, здалося кілька... — прошептав несміло Нобіле.

— Людей?!. Гаразд! Поїду з тобою як редактор, малює і фотограф. Як хочеш, возьми й телеграфіста, не зашкодить.

Нобіле бачив, що диктатор має гурт і посунувся ще далі.

— Я маю... ще... одну просьбу.

Муссоліні насупився.

— Ну?!

— Горючих макаронів на дорогу.

— За багато ждеш — агання диктатор. — Але... нехай буде.

Нобіле аж сяв з радості.

— Коли нахажете міждз?!

— Завтра, найдалі позавтра.

Нобіле вийшов у приписаним реченні Нобіле морю мав з прапорами, бо бігати їх було і дуже великі. Але якось повітря те все і полетів на бігу.

Залетів Бог зна куди, апаз коміт головно на лід, зломив ногу, але прапори скинув.

А це головне.

Дуринія, що потратив людей, збрівся що славний Амундсен, лицар Полярної Зо-

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Геній неврастенії.

(З нагоди 150-ліття смерті Ж. Ж. Русса.)

1. Життя вітрогона.

150 літ після смерті Жан-Жак Русса шукаємо епітетів, що в силі були би засувати основну прикмету його індивідуальності, а коли найшли їх, відчуваємо невдоволення з їх штучності. Історія знає більше епітетів і хамелонів, а проте мало записала імен, що розбуджували в нашій уяві дивиншу сполуку природности та химерности, приземности та романтичності.

Життя Русса рівне у своїй безпосередности силі його творін. Його твори незрозумілі без його життєпису, а його життєпис не найголовніший сюжет його творін. Уроджений 1712 р. у преспокійнім місті Женеві, син батька з такою систематичною професією як годинникярство, Жан-Жак з ранніх літ веде життя неупокійне та несистематичне. Батько, вдовець від його уроду, не має почуття часу, ні ладу — і проводить, вже зі 7-літнім сином ночі над легкими романами. Три роки пізніше втікає і лише сника на ласку долі, чи пак: свояків, що беруть Жан-Жака у ласки під свою опіку. Вони віддають його на станцію до малого містечка до священика, потім на практику до бюра як писарчука, потім до різьбара, що бє його. Жан-Жак відчуває вже тоді велику любов до природи і залюбки втікає на поле за місто. Коли одного вечора він спізнається і не в силі вернутись до ха-

ти, бо міські ворота на ніч зачинені, він рішає піти в світ.

Блукаючи з місця на місце, у Савої він наводить захист у багатій, екстравагантній філантропці Варенс, що має хутір в Аннесі. Еротоманка зацікавлена гарним, оригінальним 16-літнім молодцем, навіртає його одним махом на католицизм (сама свіжа неопітка) і виводить до монастиря до Торіно. Звідти викидають його скоро. Жан-Жак стає льокаєм в одній графині, пізніше в одного графа. Він не вагається використати на такому становищі потребу своїх змислів і таланту; таким робом користає подвійно: з досвідів панського життя і панської бібліотеки. Але кімнатне життя нудить його. Він наводить собі якогось вітрогона і вертається з ним пішки до своєї першої добродійки, пані Варенс. Ця хоче зробити з нього священика, але семінарійські мури не в силі задержати його довше, ніж графські. Навчившись трохи церковної музики він мандрує аж до Ліону з одним добрягою-лінякою. Коли вертається, своєї опікуниці пані Варенс не наводить, бо змінила місце побуту.

Жан-Жак мандрує далі: до Фрібура, Женеві, Льозанні. У дорозі відвідує свого батька, якого не бачив 9 літ. Стає вчителем музики, дярма, що щойно сам починає її вчитись, а навіть виступає з малим концертом. Його музикальна душа бурлачить жене його з місця на місце і він знає содолоща сну під голим небом і гіркоти голоду. Один філантроп висилає його до Парижа, щоб зробити з нього вчителя; він їде туди пішки, а втомлений невдачами у столиці, вертається до пані Варенс, яка приймає його радо

Три роки ідилічного життя на селі в Шармет (1738—1740) серед книжок є рішучою для його світогляду. Коли він зриває із своєю меценаткою та женихливою „приятельською“, задоволеною по вуха, і виїжджає в Париж, привозить годі діраву кишеню, одну комедію і... нову систему записування нот, якою здобуває славу та гроші. Іде до Венеції як секретар амбасадора, але хутко вертається без посади і сотика. Він має 30 літ, симпатичний вигляд і стільки інтелігенції, що входить у гурт письменників і філософів: Дідро, Фонтенеля, Маріво, Кондіяка. Але статті про музику до „Енциклопедії“ Дідро не дають йому стільки, що перепиєка нот. Йому пропонують посаду скарбника великого майна, але він відмовляється із щирої погорди до рахунків. Одночасно задля нестачі гроша, привололений подарувати своїх двоє дітей, яких мати є простою, неосвіченою прачкою (і лишилась його жінкою до смерті!) до „Захисту підкидків“.

У 1749 Руссо здобуває собі імя нагороджений Академією в Діжоні за конкурсну працю: „Чи розвиток наук і мистецтв причинився до того, що обичаї зіпсувались чи покращались?“. Після цього другий успіх поза конкурсом за твір „Розвідка про нерівність“. Але Париж мучить його не дуже нерви. Він користує знову з опіки одної багатой дами і переносить свою просту жінку до замку в чудовий парк Шверет. Після любовних непорозумінь з власницею, перелізає на іншу гостину, маршалкової Люксембург до Монморенсі. Тут Руссо живе самотняком і пише „Нову Гельоїзу“, „Соціальну умову“, „Емілія“. За бунтарського „Емі-

лія“ його арештують, потім переслідують у Голландії та Швейцарії, так, що він мусить ховатись у Пруссії. Звідти, і з Берні, його проганяють. Він приймає запрошення англійського фільософа Юма; в графстві Дерби проводить 13 місяців між музикою і квітами.

Та зі зрівноваженням мудрець Руссо не в силі дійти до ладу. Він має перші приступи переслідачої манії: втікає з Англії до Дофіне, потім до Парижа. Живе в нужді, в страху перед людьми, посеред марев нещастя; розкладає по вулиці листочки „до всіх французів, що люблять справедливість“, блукає шалений полями серед зелени і списує свою „Сповідь“, архитвір широти та затовітисекції. 2-го липня 1778 р. кидає в Ерменонвіль, де живе в панії графа Жірарден; досі невідомо, чи вмер під самогубство, чи від парализу одної із тих трьох чи чотирьох недуг, які мучили його все життя.

Ось кілька головних сухих фактів із життєпису одного з найбільших негавомовних творців, закоханих тиш, одного з найбільших змислових романтистів, одного з найважливіших предтеч романтичного літературного зросту. 66 літ життя; з цього перших 37 — блуканина метелика, що від пошуду вітру сідає раз на квітці, раз на навозі; 12 літ літературної праці; останніх 16 майже продовження першої доби, з додатком двох книжок. У вислідку: чотири твори, що в чотирьох ріжних напрямках заглибили досі незатертий вплив і заважали на всі добі європейської літератури.

З друкарні Видавничої Співпраці "Дніпро" Дніпро, Ринок ч. 10